

Tudi mašnika, ki je pel prošnjo, bral berilo in evangelij, se je kljub ozvočenju dalo v sredi cerkve le težko razumeti. Najbrž je premalo razločno in glasno izgovarjal, ker se je pač zanašal na mikrofona, kar je zelo pogostna napaka v ozvočenih cerkvah. Oba mašnika pri stranskih oltarjih sta seveda medtem k svojima mašama pritegnila nekaj ljudi, ki so v cerkvi vstajali pri njenem evangeliju ter pazili na druge slavne mašne dele, saj sta oba ministranta vneto zvonila celo pri »Svet, svet, svet«, kaj šele pri povzdigovanju. Sorodniki, ki so bolj malo poučeni o novih cerkvenih zadevah, so večkrat oklevali, koga naj bi posnemali in kdaj bi morali tudi oni vstati ali poklekniti.

Skladba, ki so jo peli na koru, je bila seveda zložena po nekdanjih pravilih, in zato so šele po povzdigovanju peli »Blagoslovljen, ki prihaja v imenu Gospodovem«, prav tako je organist začel peti obhajilni spev šele takrat, ko se je mašnik po obhajanju precejšnjega števila vernikov vrnil k oltarju.

Med obhajilom se je cerkovnik tudi spomnil, da bo čas prižgati sveče okrog »tumbe«, čeprav bi bilo lepše, da bi gorele med celo mašo. Tudi v mašnikovih »obrednih« je kljub sicer lepemu maševanju živelo še precej starega duha in je zato sam prinesel kelih ter ga na oltar postavil že v začetku maše, kelih je ostal na oltarju tudi potem, ko ga je po obhajilu izmil. Po končani maši si je nadel pluvial kar na sredi pod stopnicami, ko pa je končal »Reši me«, se je vrnil k oltarju, z njega vzel kelih, strežnik pa knjigo, pa sta odšla v zakristijo.

MS

† Dr MATE UJEVIĆ

I njega nema više među nama! Srušio se jedan cedar.

Umro je u Zagrebu 7. I 1967 — u centru hrvatske kulture za koju je najzaslužniji sin našeg naroda u ovom stoljeću.

Podlegao je teškoj operaciji, poslije nego je izgorio neumorno, inteligentno, bez predaha mobilizirajući hrvatsku inteligenciju na stvaranju kulturnih dobara za sreću hrvatskog naroda. Njegov ga je fenomenalni radni elan grizao, i onaj jaki organizam, kao da je bio odvaljen od biokovskih litica, — klonuo je i pao u 66 g. života. Umro je kao junak intelektualnog rada — rijedak uzor za mladu generaciju kako se gori i izgara za vječne ideale zdrave kulture — za Vjeru i Domovinu.

Rodio se 13-VII-1901 dr Mate Ujević u Krivodolu kod Imotskoga na pogled gordog biokovskog masiva. Pohađao je šest godina Franjevačku klasičnu gimnaziju u Sinju. Bio je uvijek odličan đak. Sedmi i osmi razred svršio je i maturirao u Splitu. Upisao se na filozofski fakultet i pohađao je slavistiku u Zagrebu i u Ljubljani. Doktorirao je na dizertacije o svećeniku-pjesniku Jovanu Hraniloviću. Odmah je postao profesor na Nadbiskupskoj Gimnaziji na Šalati, u Zagrebu. Pozitivno je djelovao na intelektualno moralnoj formaciji svećeničke generacije između dva Svjetska rata, jer je bio za mlade bogoslove ne samo izvrstan nastavnik već i neslužbeni pedagog.

Mate Ujević, još kao mladi gimnazijalac u Sjemeništu u Sinju, puno se je interesirao za literarni apostolat, pa je uređivao potajno »Sinjski Đak«. Kao srednjoškolac u Splitu surađivao je u

»Studium«, s B. Radicom i dr., tom glasilu splitskih kat. srednjoškolaca. Kao akademičar-Domogajac u Zagrebu bio je — neke godine — suradnik »Luči«, centralnog glasila Matnićeva domogajskog društva, a kasnije je uređivao »Mladost«.

Kad je svršio akademski studij pokrenuo je i uređivao literarno-kulturnu reviju »Renesansa.« Mnogo je surađivao u Marakovićevoj »Hrvatskoj Prosvjeti« a bio je i zagrebački urednik ljubljanskog »Slovenca«. Suradivao je na splitskom »Jadranu« i na zagrebačkoj »Narodnoj Politici«, na »Hrvatskoj Riječi«, »Jutarnjim Novostima«, »Obzoru« i Dulibićevoj »Socijalna Misao«.

Kroz prva 2 decenija svoga literarnog apostolata Mate Ujević je napisao mnogo: feljtona, putopisa o Engleskoj, Švedskoj, Grčkoj i Italiji, crtica, komentara, eseja vrlo uspjelih: o Sudeti, Kosoru, Finžgaru, Manzoni, Papiniju, Taincu, Mauriacu..., i književnih kritika. Objavljivao je novele, pjesme i autobiografski roman »Mladost Tome Ivića«, koji je objelodanilo Društvo sv. Jeronima 1932., kao i kulturno-historijski prikaz »Gradišćanski Hrvati 1934 g. Napisao je nekoliko pregleda hrvatske književnosti i pregled novije »Hrvatske Književnosti« g. 1932., a g. 1938. izdao je »Hrvatsku Narodu Pjesmaricu« od 12.000 stihova, jednu sintezu Kačićevih i narodnih pjesama.

U međuvremenu temeljito je proučavao historiju: i prava, i pomorstva i umjetnosti. Pratio je svu kulturnu aktivnost i produkciju u svijetu i kod nas. Sabravši golemi materijal i postigavši zamjernu erudiciju zamislio je ostvariti i darovati svome hrvatskom narodu — jednu bogatu sintezu kulturne baštine svijeta. I pokrenuo je pred II Svjetski rat — **Hrvatsku Enciklopediju**«, djelo grandiozno, plod njegova organizatorskog talenta, da iz nje zablista, »**Svijetla slika i konstruktivni lik hrvatskog čovjeka vrlo osjetljiva za etos, ljepotu i duhovno stvaranje**«. U tu je veliku svrhu sretno i spretno okupio preko 700 hrvatskih prvoklasnih intelektualaca, »**bez razlike pogleda i nadziranja**«, bez straha od ratnih stravičnih i mračnih zbivanja uvjeren da »**Duhovna dobra, a ne fizička snaga daju narodima posebno mjesto**«. I uspio je. Djelimično, jer je završetak rata slomio njegovo djelo u zamahu...

Kao izdavač Mate Ujević je objelodanio sabrana dela: Vladimira Nazora, Harambašića, Jorgovanovića, Galovića i Sudete. Pred smrt je mozgao i planirao izdati hrvatsku književnu krestomatiju. Neumitna smrt je pokosila njegove planove.

... Poslije II Svjetskog rata, kad je **M. Krleža** pokrenuo izdavanje brojnih enciklopedija u Leksikografskom zavodu, uzeo je za pomogača i suradnika **dra Matu Ujevića** jer je bio uvjeren da će on moći i znati realizirati njegove naume. I naš Mate imenovan je za pomoćnika Direktora Leksikografskog zavoda. Postao je glavni urednik Pomorske enciklopedije, šef Bibliografskog odjela, urednik bibliografskih izdanja, zamjenik glavnog redaktora »Enciklopedije Jugoslavije«, suradnik i redaktor različitih zavodskih izdanja... Radio je neumorno. Pomagao svakome. Bdio nad čitavim radom u Zavodu da sačuva znanstveni stil i kulturnu visinu ljudi i radova.

Zagrebački »**Vjesnik**« od 9. I 67. u članku: »**In memoriam Mati Ujeviću**« između mnogih pohvala piše: »Među trajne zasluge Ujevićeve spada... objavljivanje Bibliografije radova svih periodičnih izdanja od prvih početaka naše publicistike do 1945. Milijunski fond bibliografskih jedinica... bit će za buduće generacije naših

naučnih radnika neiscrpivo vrelo neophodno potrebnih bibliografskih informacija.« U istom članku »Vjesnik« konstatira: »Nestao je iz naše sredine jedan od pionira naše suvremene leksikografije.«

»Radio«-Zagreb popratio je vrlo simpatično životno djelo Pokojnika. Špiker je izjavio: »Nestao je jedan od onih koji su se odvažili na stvaranje jugoslovenske Enciklopedije, bez sumnje **najznačajnijeg naučnog pothvata u našoj historiji**. To je bio Mate Ujević. Učestvovao je u organizaciji Jugoslovenskog Leksikografskog Zavoda, te od prvog dana koordinirao je djelatnost svih odjela toga Zavoda, ... i rukovodio na svim enciklopedijama.«

Zatim je glasnogovornik Radija, ovako okarakterizirao Matu Ujevića.

»Bio je čovjek neobične erudicije, umjetničkog senzibiliteta i naučnog kriterija. Od nepreglednog mnoštva građen iz svjetske baštine, kulturne i civilizacijske, znao je sagledati jedinstvenu cjelinu, pa je po tome bio — i filozof, iako nije pisao filozofske traktate i spekulativne rasprave.«

G. Saša Vereš napisao je na »Telegramu« od 13. I 1967. vrlo topli članak o humanom liku velikog čovjeka i velikog srca Mate Ujevića. I piše doslovno i ovo: »Bilo je nečeg pjesničkog, dječakog, začuđenog i ponesenog u Ujevićevoj ličnosti, pa nije dosta reći da je bio vrstan organizator, neumoran, tačan, ustrajan i metodičan, već treba dopisati: Bio je veliki sanjar, entuzijast, rođeni pokretač i animator, eruptivna priroda koja ne voli odlaganje ni polovičnost.«

* *

*

... Velik je dr Mate Ujević kao književnik, velik kao pisac, velik kao izvanredni organizator kulturnih veledjela, ali je naš Mate najveći kao **praktični katolik** kroz čitav svoj život u privatnom i javnom radu. On se u ničemu nije ogriješio s obzirom na katoličku vjeru i kršć. moral. U svojoj časnoj i čestitoj obitelji živeći u savršenoj kršć. bračnoj vjernosti i ljubavi sa svojom **uzornom kršćankom gđom prof. Marijom, otac je sedmero djece**. Kad je gđa Marija radala svoje poslednje dijete, iako je se nekršćenski svjetovalo da se podvrgne abortusu, ona, i njezin Pokojnik radije su voljeli smrt nego čedoubistvo. U onim očajnim časovima u Vrbanića ulici, u kapeli Gospe Lurdske — molilo se za njezin sretan porođaj. I rodila je u teškim i dugim bolovima svoje dijete. Osam ih je darovala Crkvi i narodu! Memento i uzor katoličkim intelektualcima.

... Naš Mate Ujević bio je **vjerni i časni član serafinskog III Reda**. Vršio je svoje kršć. dužnosti: primanjem Sakramenta i slušanjem sv. Mise. Zar je onda čudno da je prije smrti svijesno primio sve sv. Sakramente da čist stupi pred lice svoga Stvoritelja. Svoju ljubav prema Franji Asiškome, i kršćanskoj praksi usisao je u Franj. Sjemeništu u Sinju, pa je uvijek bio u intimnom bratsvu i prijateljstvu s ocima: Grabićem, Vodanavićem, Bajićem, ... ostvarujući serafinski ideal u svome privatnom i obiteljskom životu.

Napominjem jednu značajnu činjenicu: Prije II Svjetskog rata jedna značajna skupina odličnih katoličkih intelektualaca svakog mjeseca okupljala se u lijepoj kapelici Gospe Lurdske u Vrbanićevoj ulici. Tu im je p.o. Leonard Bajić, poznati duhovni pisac i

konferensijer, držao **mjesečnu rekolekciju** o gorućim duhovnim problemima u duhu franjevačkog kristocetizma. Pokojni Mate Ujević uvijek je prisustvovao i odgajao svoj duh franjevačkim kristocentričnim, marijanskim i ekumenskim mislima. Tim više što je bio u čestom prijateljskom i bratskom dijalogu s blpk. o. drom P. Grabićem i Matom Vodanovićem.

Od izuzetne je važnosti Ujevićev članak iz god. 1925. na »Luči«: **»Nakon 20 godina.«** U njemu proročki naviješta **ekumenski program**, kao da ga je stilizirao poslije II Vatikanskog Koncila. On je onda doslovno napisao:

»Naš ideal jest u stvaranju društva koje svoj moral crpi iz kršćanstva i koje osjeća jedinstvenost mističnog tijela opće Crkve Bogom upravljane. To društvo nije bojovna četa; ona mora biti povezana ljubavlju i razumjevanjem za bol čovječanstva, za čovječju dušu, za sve ono što čovjeka čini čovjekom i da, praktično prozivljavajući u sebi Kristovu nauku, donese u život ljepotu djela, svježinu misli, plemenitost osjećaja, dubinu srca i širinu pogleda. Ne tražimo moć, nego srce«. Ovo je dr Mate Ujević napisao pred 40 godina. A II Vatikanski Sabor zacrtao je generalnu liniju teorije i akcije za svu Crkvu — **ekumenski dijalog sa svima! A Pavao VI u »Alma Mater«** stavlja na dnevni red Crkve kao **stjegonožu ekumenizma franjevačkog teologa — filozofa Duns Skota**. Mate Ujević je odgojen u Sinju i u zagrebačkoj Vrbanićevoj ulici u ekumanskom karitativnom duhu. I on razgovara, surađuje sa svima na kulturnom sektoru **ne odričući se pvojih ideala**, promičući dobro što je više mogao i **zaštićujući egzistenciju mnogih** pod lozinkom: Ne mač, nego srce! Iz zahvalnosti prema svojim učiteljima, kao odlični član III Reda. **Zelio je da ga pokopaju franjevačka braća iz Vrbanićeve ulice.** ... I pokopann je svećano, uz pratnju klera, inteligencije i mnoštva vjernika. Sprovod je vodio — kako je dr Mate Ujević i zaslužio — **uzoriti hrvatski Kardinal Dr F. Šeper**. Na Mirogoju su se od njega oprostili njegovi prijatelji dr Sibe Zaninović i dr Opitz: srdačno i tronutno.

»Glas Koncila«, br. 2. od 22. I 1967. posvetio mu je čitavu 7. stranicu iz pera Z. L. Istakao je sve Pokojnikove odlike i zasluge, a posebno je naglasio njegov kršč. život — kroz čitav život. Na operaciju je išao pošto se ispovjedio i pričestio. Pred smrt je u prisutnosti čitave porodice, tražio svećenika. Ponovo se ispovjedio, pričestio i primio sv. pomazanje. Kad mu je umirućemu plemenita gđa Marija šapnula da mu se rodio unuk, lagano se nasmješio, i **spokojno usnuo u Gospodinu**. Nad njegovim grobom njegova mlada franjevačka braća s Kaptola otpjevali su: Evo kako umire pokojnik!

Zaista blpk. Mate Ujević umro je krščanski kako je krščanski i živio. Četrdeset i pet godina bio je na kulturnom sektoru svjedok Kristove istine. **Bio je jedan od najznačajnijih kulturnih prvaka predratnog Katoličkog pokreta. Može se ustvrditi da je bio najaktivniji kat. intelektualac u velikom kulturnom apostolatu u duhu ekumenskog dijaloga.** On je vrlo zaslužan za katolički stav. On je mnogostruko **zadužio mnoge kat. intelektualce**. On je svijetli primjer kako se može sačuvati katolički ideal, a mnogo raditi i uraditi u pluralističkom društvu. Svome bivšem pitomcu u Sinju želim vječni mir u svjetlu Kristovu.!

Dr fra Krsto Kržanić,